

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કેરળ રાજ્ય

વી.

નારાયણી અમ્મા કમલા દેવી

(જે. એલ. કપૂર, કે. સી. દાસ ગુપ્તા અને રઘુબર દયાલ, જે. જે.)

ફોજદારી સુનાવણી-દોષિત ઠેરવવો-આરોપીનું મૃત્યુ-આરોપીના મૃત્યુ પછી ઉચ્ચ અદાલતમાં સુધારો, જો જાળવવા યોગ્ય હોય તો-અપીલ અને સુધારાત્મક અધિકારક્ષેત્ર-ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૮૯૮ (૧૮૯૮ નો અધિનિયમ V), કલમ ૪૮૧, ૪૩૯.

બેંકના કેશિયર વન એનને બેંકની ચોક્કસ રકમની ચોરીના આરોપમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૮૧ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં

આવ્યો હતો અને તેને એક વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.સેશન્સ કોર્ટમાં તેમની અપીલ નિષ્ફળ રહી હતી.સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો જાહેર થયાના થોડા કલાકોની અંદર તે જ તારીખે તેમનું અવસાન થયું હતું.તેની પત્ની અને તેના બે સગીર પુત્રોએ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૩૯ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં પુનરીક્ષણ અરજી દાખલ કરી હતી.કેરળની ઉચ્ચ અદાલતે મૃતક આરોપીની સજાને રદ કરી દીધી હતી.કેરળ રાજ્ય હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રમાણપત્ર દ્વારા સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલમાં આવ્યું હતું.પ્રશ્ન એ છે કે શું ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૩૯ હેઠળ પુનરાવર્તન માટેની અરજી આરોપી વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી શકે છે કે જેની સામે આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે, યોગ્ય કેસમાં ઉચ્ચ અદાલત આરોપી વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી પણ તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલા આદેશના પુનરાવર્તનની તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે, અને ઉચ્ચ અદાલત એવું માનવા માટે યોગ્ય હતી કે પુનરાવર્તન માટેની અરજીને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૩૯ હેઠળ ધ્યાનમાં લઈ શકાય.

એવું માનવામાં આવે છે કે, હાઈકોર્ટના પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રના સંદર્ભમાં સંહિતાની કલમ ૪૩૧ જેવી કોઈ જોગવાઈ નથી, તો શું એવી કોઈ

જોગવાઈ છે કે જ્યારે દોષિત વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે ત્યારે દોષિત ઠેરવવાના આદેશના સંદર્ભમાં પુનરીક્ષણ અરજી કરી શકાય કે નહીં. સંહિતાની કલમ ૪૩૯ના પ્રારંભિક શબ્દો, એવું પરિણામ ઉત્પન્ન કરે છે કે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા સુધારાત્મક અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેના પોતાના જ્ઞાનના આધારે, કોઈપણ સ્રોતમાંથી મેળવેલ, કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા બિલકુલ પણ રજૂ કર્યા વિના, સ્વયં પ્રેરિત રીતે કરી શકાય છે. ઉચ્ચ અદાલતની પુનરાવર્તનની સત્તાઓને અમલમાં લાવવા માટે જે જરૂરી છે તે એવી માહિતી છે જે ઉચ્ચ અદાલતને લાગે છે કે ગૌણ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ આદેશ તેની પુનરાવર્તનની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય છે.

કલમ ૪૩૧ અને ૪૩૯ વચ્ચેનો મહત્વપૂર્ણ તફાવત એ છે કે જ્યારે અપીલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા અપીલ દાખલ કર્યા પછી અથવા કલમ ૪૧૧ અથવા ૪૧૭ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે જ થઈ શકે છે, ત્યારે અદાલતના પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્ર પર આવી કોઈ મર્યાદા નથી.

ઇમ્પેરેટ્રિક્સ વિ. ડોંગાજી અંદાજી, (૧૮૭૮) આઈ. એલ. આર. બોમ. ૫૬૪ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રણવ કુમાર મિત્રા વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, (૧૯૫૯)
સપ.૧ એસ. સી. આર. ૬૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ફોજદારી અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર:૧૯૬૧ ની ફોજદારી અપીલ
નંબર ૫૫.

૧૯૫૯ની ક્રિમિનલ રિવિઝન પિટિશન નંબર ૩૩૭માં કેરળ
હાઈકોર્ટના ૫ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૦ના ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ.

અપીલકર્તા વતી જી. એસ. પાઠક અને વી. એ. સૈયદ મુહમ્મદ.

પ્રત્યુત્તર માટે સી. કે. શિવશંકર પાણિક્કર, આર. મહાલિંગિયર અને
એમ. આર. કે. પિલ્લઈ.

૧૯૬૨. ૧૯ માર્ચ.અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમુર્તીશ્રી દાસ ગુપ્તા
દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

શું ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાના ૬.૪૩૯ હેઠળ પુનરીક્ષણ માટેની
અરજી આરોપી વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી

શકે છે, જેની સામે આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો?આ અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલો આ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન છે.સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની ત્રિવેન્દ્રમ શાખાના કેશિયર ગોવિંદનકુટ્ટી નાયરને ત્રિવેન્દ્રમના સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૮૧ હેઠળ રૂ. ૧૦, ૦૦૦/- બેંકની માલિકીની છે.આરોપી દ્વારા ખરીદવામાં આવેલી ફિયાટ કારને પોલીસે કેસની તપાસ દરમિયાન જપ્ત કરી હતી અને આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે આ કાર આરોપી દ્વારા ચોરાયેલા પૈસાથી ખરીદવામાં આવી હતી.કાર કોર્ટના આદેશ હેઠળ વેચવામાં આવી હતી અને વેચાણની આવક કોર્ટમાં જમા કરવામાં આવી હતી.મેજિસ્ટ્રેટે આરોપીઓને એક વર્ષની સખત કેદની સજા સંભળાવી હતી અને એ પણ આદેશ આપ્યો હતો કે કારના વેચાણની આવક બેંકના મુખ્ય કેશિયર દ્વારા આરોપી દ્વારા ચોરી કરવામાં આવી હોવાનું સાબિત થયેલી રકમની ફાળવણી માટે પાછી ખેંચી લેવામાં આવશે.

સેશન્સ કોર્ટમાં આરોપીની અપીલ નિષ્ફળ રહી હતી.જોકે મુખ્ય કેશિયર દ્વારા કારના વેચાણની આવક પાછી ખેંચવાના મેજિસ્ટ્રેટના આદેશના સંદર્ભમાં સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા કોઈ અલગ આદેશ આપવામાં આવ્યો ન હતો, તે આદેશ પણ તેમના દ્વારા સૂચિત કરવામાં આવ્યો હતો.સેશન્સ કોર્ટે ૧૩ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૯ના રોજ ચુકાદો આપ્યો હતો અને તે જ તારીખે ચુકાદો જાહેર થયાના થોડા કલાકોમાં આરોપી ગોવિંદકુટ્ટી નાયરનું અવસાન થયું હતું.૧૧ નવેમ્બર,

૧૯૫૯ના રોજ આરોપીની વિધવા અને તેના બે સગીર પુત્રોએ સેશન્સ કોર્ટના આ ચુકાદા સામે કેરળની હાઈકોર્ટમાં કલમ ૪૩૯ હેઠળ અરજી રજૂ કરી હતી.તેઓએ વિનંતી કરી કે આરોપી સામે દોષિત ઠેરવવાનો અને સજા સંભળાવવાનો આદેશ અને કારના વેચાણની આવક અંગેના આદેશને પણ અલગ રાખવો જોઈએ.ઉચ્ચ અદાલતે કેરળ રાજ્ય વતી ઉઠાવવામાં આવેલી પ્રારંભિક દલીલને નકારી કાઢી હતી કે આરોપી ગોવિંદકુટ્ટી નાયર મૃત્યુ પામ્યા છે, પુનરાવર્તન માટેની આ અરજી માન્ય નથી.ત્યારબાદ તેણે અરજીને તેના ગુણદોષોના આધારે ધ્યાનમાં લીધી અને આરોપીની દોષિતતાને રદ કરી દીધી અને મોટર કારના વેચાણની આવક હેડ કેશિયરને ચૂકવવાનો આદેશ પણ આપ્યો.જોકે ઉચ્ચ અદાલતે બંધારણની કલમ ૧૩૪ (૧) (સી) હેઠળ પ્રમાણપત્ર આપ્યું હતું કે આ અદાલતમાં અપીલ કરવા માટે આ યોગ્ય કેસ છે અને તે પ્રમાણપત્ર પર આ અપીલ કેરળ રાજ્ય દ્વારા પસંદ કરવામાં આવી છે.

અપીલના સમર્થનમાં આગ્રહ કરાયેલો મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે આરોપીના મૃત્યુ પછી તેની દોષિત ઠેરવતા સેશન્સ કોર્ટના આદેશ સામે હાઈકોર્ટમાં કોઈ પુનરાવર્તન અરજી કરવામાં આવી નથી.અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે આ દલીલના સમર્થનમાં તેમની દલીલને મેક્સિમ એક્ટિવો પર્સનાલિસ મોરિટુર કમ પર્સનમાં અંકિત સિદ્ધાંત પર આધારિત કરી છે અને વિનંતી કરી છે કે જ્યાં કાયદાએ કોઈ વિશેષ જોગવાઈઓ કરવા માટે પગલું ભર્યું હોય તે સિવાય

આરોપી સામે અથવા આરોપી વતી કોઈ પણ કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી અથવા અદાલતમાં ચાલુ રાખી શકાય નહીં.તેમણે તેમના "ન્યાયશાસ્ત્ર" અગિયારમી આવૃત્તિ, પાનું ૪૪૨ માં સેલ્મોન્ડના અવલોકનો તરફ આપણું ધ્યાન દોર્યું છે:તે ફોજદારી જવાબદારી પોતે જ ખોટા દરવાજા સાથે મરી જવી જોઈએ, અને વિનંતી કરી છે કે તમામ ફોજદારી કાર્યવાહી વ્યક્તિગત કાર્યવાહી હોવાથી, કોઈ પણ વૈધાનિક જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, આરોપી વ્યક્તિ સામે અથવા તેના વતી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી નથી અથવા ચાલુ રાખી શકાય નહીં જ્યાં સુધી તે અસ્તિત્વમાં ન હોય.જો કે એ નોંધવું જોઈએ કે સેલ્મોન્ડ પોતે આ બાબતની ચર્ચા કરતી વખતે કહે છે કે આધુનિક અભિપ્રાય પ્રાપ્ત મેક્સિમ એક્ઝીયો પર્સનાલિસ મોરિટુર કમ પર્સનાના આધારે નિષ્કર્ષને નકારી કાઢે છે, કે દંડાત્મક રિફ્રેસા માટેની તમામ કાર્યવાહી જીવંત ગુનેગાર સામે લાવવી જોઈએ અને તેની સાથે જ મરવી જોઈએ.નોંધવું વધુ અગત્યનું છે કે આપણે કોઈ વ્યક્તિ સામે ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા અથવા શરૂ કરવાના પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત નથી, પરંતુ આ પ્રશ્ન સાથે કે શું જ્યારે ફોજદારી કાર્યવાહી આરોપી વ્યક્તિ માટે પ્રતિકૂળ રીતે સમાપ્ત થઈ છે, ત્યારે તેના સંદર્ભમાં અદાલતમાં કાર્યવાહી કરી શકાય છે.આ પ્રશ્ન પર સામાન્ય કાયદાના સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ ઓછો છે, જો કોઈ હોય તો, અને આ પ્રશ્નનો જવાબ કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓમાં મળવો જોઈએ.

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા અમુક કિસ્સાઓમાં દોષિત વ્યક્તિને અપીલ કરવાનો અધિકાર આપે છે.જો દોષિત ઠેરવ્યા પછી અને અપીલ દાખલ કરવામાં આવે તે પહેલાં દોષિત વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે છે, તો તેના વતી કોઈપણ અપીલ માટે કોઈ જોગવાઈ નથી.જ્યારે દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવે ત્યારે શું થશે, તે મૃત્યુ પામે છે, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૩૧ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.તે કલમ એવી જોગવાઈ કરે છે કે દંડની સજાની અપીલ સિવાય પ્રકરણ XXXI હેઠળ નિર્દોષતા સામેની દરેક અપીલ અને દરેક અન્ય અપીલ આખરે અપીલકર્તાના મૃત્યુ પર સમાપ્ત થશે.તેથી ઉચ્ચ અદાલત અથવા સેશન્સ કોર્ટ મૃત વ્યક્તિની તરફેણમાં તેના અપીલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી, ભલે તેના દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હોય, સિવાય કે દંડની સજાની અપીલમાં.

ઉચ્ચ ન્યાયાલયના પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રના સંદર્ભમાં કલમ ૪૩૧ જેવી કોઈ જોગવાઈ નથી.ન તો ત્યાં કોઈ જોગવાઈ છે કે કેમ તે એક પુનરાવર્તન છે

જ્યારે દોષિત વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે છે ત્યારે દોષિત ઠેરવવાના આદેશના સંદર્ભમાં અરજી કરી શકાય છે અથવા કરી શકાતી નથી.અમે આ મહત્વપૂર્ણ તફાવતની નોંધ લીધા વિના રહી શકતા નથી કે જ્યારે અપીલ

અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા અપીલ દાખલ કર્યા પછી અથવા કલમ ૪૧૧ અથવા કલમ ૪૧૭ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે જ થઈ શકે છે, ત્યારે કોર્ટના પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્ર પર આવી કોઈ મર્યાદા નથી.

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૩૯ ના પ્રારંભિક શબ્દો, એટલે કે., "કોઈ પણ કાર્યવાહીના કિસ્સામાં, જેનો રેકૉર્ડ જાતે જ માંગવામાં આવ્યો હોય અથવા જેનો આદેશ માટે અહેવાલ આપવામાં આવ્યો હોય અથવા જે અન્યથા તેની જાણમાં આવે છે, તે "એવું પરિણામ રજૂ કરે છે કે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા સુધારાત્મક અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કર્યા વિના કોઈપણ સ્ત્રોતમાંથી મેળવેલા તેના પોતાના જ્ઞાનના આધારે દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા સુઓ મોટો દ્વારા દાખલ કરીને કરી શકાય છે.ઉચ્ચ અદાલતની પુનરાવર્તનની સત્તાઓને અમલમાં લાવવા માટે જે જરૂરી છે તે એવી માહિતી છે જે ઉચ્ચ અદાલતને લાગે છે કે ગૌણ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ આદેશ તેની પુનરાવર્તનની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય છે.પરંતુ, શ્રી પાઠક કહે છે, આ વિભાગમાં કયા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી શકાય છે તે દર્શાવતા શબ્દો જુઓ.આ શબ્દો એટલે કે., ઉચ્ચ અદાલત તેની વિવેકબુદ્ધિથી કલમ ૪૨૩,૪૨૬,૪૨૭ અને ૪૨૮ દ્વારા અપીલની અદાલતને આપવામાં આવેલી કોઈપણ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે. તે સ્પષ્ટ કરી શકે છે કે ઉચ્ચ અદાલતની પુનરાવર્તનની સત્તા અપીલની અદાલત શું કરી શકે તે કરતાં

વધુ કંઈ પણ વિસ્તરે નહીં.તેથી જ્યારે અપીલની અદાલત દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને દંડની સજા અથવા આરોપી વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી આરોપી વ્યક્તિ સામે કરવામાં આવેલા અન્ય કોઈ આદેશના સંદર્ભમાં કોઈ રાહત આપી શકતી નથી, ત્યારે પુનરાવર્તનમાં ઉચ્ચ અદાલત આરોપી વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી આવી કોઈ રાહત કેવી રીતે આપી શકે છે.આ દલીલ સત્તાના ઉપયોગ માટેની શરતો સાથે સત્તાના વિસ્તારની વ્યાખ્યાને મૂંઝવે છે.પુનરાવર્તનની સત્તાના ઉપયોગ માટેની શરતો કલમ ૪૩૯ની શરૂઆતની કલમોમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, જે હમણાં જ ઉપર દર્શાવવામાં આવી છે, જ્યારે આગામી કલમ કે ઉચ્ચ અદાલત કલમ ૪૨૩, કલમ ૪૨૬, કલમ ૪૨૭ અને કલમ ૪૨૮..... હેઠળ અપીલની અદાલતને આપવામાં આવેલી કોઈપણ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.હકીકત એ છે કે પુનરાવર્તનમાં અદાલતની સત્તાની હદ વિસ્તરતી નથી-સિવાય કે કલમ ૪૩૯ દ્વારા અદાલતોની સજાને અપીલ અદાલતની સત્તા કરતાં વધુ કરવાની સત્તાના સંદર્ભમાં, તે સ્થિતિને અસર કરતી નથી કે અપીલની અદાલતોની સત્તાઓના ઉપયોગ માટેની શરતો એ છે કે દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા અપીલને પ્રાધાન્ય આપવું આવશ્યક છે, તે શરત તેની ગેરહાજરી દ્વારા સ્પષ્ટ છે જ્યાં પુનરાવર્તનની સત્તાઓના ઉપયોગની શરતો કલમ ૪૩૯ માં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે.

તેથી આપણને એવું લાગે છે કે યોગ્ય કેસમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય આરોપી વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી પણ તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલા આદેશમાં સુધારો કરવાની તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

આ મત બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા ઇમ્પેરેટ્રિક્સ વિ. ડોંગાજી અંદાજી^(૧)

(૧૮૭૮) એલ. એલ. આર (બોમ.)૫૬૪ માં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.તે કેસમાં સીધો પ્રશ્ન એ હતો કે શું દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ તેના મૃત્યુ પર સમાપ્ત થાય છે.મેલવિલ જે. અને કેમ્બોલ જે. આ પ્રશ્ન પર અલગ હતા.મેલવિલ જે. નો અભિપ્રાય હતો કે અપીલકર્તાના મૃત્યુ પર અપીલમાં ઘટાડો થયો હતો જ્યારે કેમ્બોલ જે. વિપરીત નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા.મુખ્ય ન્યાયાધીશ વેસ-ટ્રોપ, જેમને આ કેસ સોંપવામાં આવ્યો હતો, મેલવિલ જે. સાથે સંમત થયા હતા કે અપીલમાં ઘટાડો થયો છે.જોકે, ત્રણેય નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોએ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હોવાનું જણાય છે કે દોષિત વ્યક્તિનું મૃત્યુ અદાલતની પુનરાવર્તનની સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં કોઈ અવરોધ નહીં હોય.મેલવિલ જે. એ અવલોકન કર્યું:-

"તાજેતરના એક કેસમાં મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને મેં દોષિતના મૃત્યુ પછી ફોજદારી કેસમાં કાર્યવાહી પર વિચાર કર્યો હતો.પરંતુ તે કેસમાં કાર્યવાહી કલમ

૨૯૭ હેઠળ બોલાવવામાં આવી હતી, અને અમે સુધારાની અદાલત તરીકે બેઠા હતા.પુનરાવર્તનની તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને કોઈ પણ વ્યક્તિને ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ સાંભળવાનો કોઈ અધિકાર નથી.અદાલત દોષિતની અરજી પર કાર્યવાહી કરતી હોવાનું માનવામાં આવતું નથી, પરંતુ ગૌણ અદાલતો પર તેની દેખરેખની શક્તિનો ઉપયોગ કરીને, અને તેમની ભૂલોને સુધારવાના દષ્ટિકોણથી, હું માનું છું કે જો આપણે કાયદામાં કોઈ ભૂલ જોઈ હોય, તો દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, અથવા જો સજા ખૂબ વધારે હોય તો (૧) (૧૮૭૮) એલ. એલ. આર. તરીકે વર્તમાન કેસમાં દખલ કરવાની સત્તા હોવી જોઈએ. (બોમ.)૫૬૪. જે ગુનાને સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા સાબિત કરવા માટે નક્કી કરવામાં આવ્યો છે.પરંતુ મને કાયદામાં કોઈ ભૂલ દેખાતી નથી, ન તો સજા અતિશય છે, જો તથ્યો સેશન્સ કોર્ટે તેમને શોધી કાઢ્યા છે.તેથી અમે પુનરાવર્તનની અમારી સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકતા નથી.

કેમ્બોલ જે. એ પણ અવલોકન કર્યું છે:—

"મને કોઈ શંકા નથી કે, સુધારાની અદાલત તરીકે, આ કેસનો નિકાલ કરશે "

મુખ્ય ન્યાયાધીશ વેસ્ટરોપે પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા પછી કે અપીલમાં ઘટાડો થયો છે, નિરીક્ષણ કરવાનું ચાલુ રાખ્યું:

"મને લાગે છે કે ઉચ્ચ અદાલતને, જોકે, રેકૉર્ડ માંગવાનો અને તેના પર એવો આદેશ આપવાનો અધિકાર છે જે તેને ન્યાયને કારણે લાગે.હું સમજી શકતો નથી કે મારા ભાઈઓ મેલવિલ અને કેમ્બોલ દ્વારા આ પ્રશ્ન પર મારો અભિપ્રાય જરૂરી છે કે શું એવો કેસ દાખલ કરવો તે ઇચ્છનીય બનાવવા માટે બનાવવામાં આવ્યો છે.

આમ એ સ્પષ્ટ છે કે દેખીતી રીતે તે કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતની પુનરાવર્તનની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો, તેમ છતાં ત્રણેય

ન્યાયાધીશો એ વિચારમાં સંમત થયા હતા કે યોગ્ય કેસમાં દોષિત વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી પણ આ કરી શકાય છે અને કરવું જોઈએ.

આ અદાલત દ્વારા પ્રણવ કુમાર મિત્રા વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળની સુપ્રીમ કોર્ટ [(૧) (૧૯૫૯) સપ.૧ એસ. સી. આર. ૬૩] માં આ કેસ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રણવ કુમાર મિત્રાના કેસમાં પ્રશ્ન એ હતો કે જ્યાંથી અલગ કરાયેલ વ્યક્તિને અદાલત ઊઠી ત્યાં સુધી દંડ અને કેદની સજા સંભળાવવામાં આવી છે અને દોષિત વ્યક્તિએ તેની જેલની નજીવી સજા પૂરી કરી હતી અને જ્યારે તેની પુનરાવર્તન અરજી હાઈકોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ હતી ત્યારે તેનું મૃત્યુ થયું હતું, ત્યારે શું હાઈકોર્ટ દોષિત ઠેરવવા અને સજાના પ્રશ્નના સંદર્ભમાં તેની પુનરાવર્તનની સત્તાઓને દૂર કરી શકે છે. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય છે અને તે સંહિતાની કલમ ૪૩૧ ની સામ્યતા પર મર્યાદિત ન હોઈ શકે જે પુનરાવર્તન કેસને લાગુ પડતી નથી. ડોંગાજી અંકુજના કેસ ^(૧) (૧૮૭૮) એલ. એલ. આર (બોમ.) ૫૬૪. માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી અને તેમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા દોષિત વ્યક્તિના મૃત્યુ પર અપીલ સાથે વ્યવહાર કરવાની હાઈકોર્ટની સત્તા અને આવા મૃત્યુ પછી પણ પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાની તેની સત્તા વચ્ચેના તફાવતનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, આ કોર્ટે પી.૭૦ અહેવાલ:-

"આપણે ધારી શકીએ કે વિધાનસભા બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયથી વાકેફ હતી, જેનો ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે તેણે ૧૮૮૨ની સંહિતામાં પ્રથમ વખત કલમ ૪૩૧ લાગુ કરી હતી.જો વિધાનસભાનો ઈશાદો હોય કે ઉચ્ચ અદાલતમાં પડતર પુનરાવર્તનની અરજી પર તે જ ધોરણે કાર્યવાહી થવી જોઈએ જે રીતે બાકી અપીલ પર કાર્યવાહી થવી જોઈએ, તો તે મુજબ કાયદો ઘડવામાં આવ્યો હોત.પરંતુ આવા કોઈ કાયદાની ગેરહાજરીમાં, અમે અનુમાન લગાવી શકીએ છીએ કે સંહિતાના પ્રકરણ XXXII હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતમાં નિહિત પુનરાવર્તનની શક્તિને દરેક કેસની જરૂરિયાતો અનુસાર ઉપયોગ કરવા માટે બાકાત રાખવામાં આવી હતી.

આપણને એવું લાગે છે કે પ્રણવ કુમારના કેસ (૨) (૧૯૫૯) સપ.૧

S.C.R.૭૩. માં આ અદાલત દોષિત વ્યક્તિના મૃત્યુની અસર સાથે સીધી રીતે સંબંધિત હતી, પરંતુ ચુકાદો એવો મત પણ વ્યક્ત કરે છે કે દોષિત વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી પણ પુનરીક્ષણ અરજી પર વિચાર કરી શકાય છે.આ સત્તા પર અને

અગાઉ ચર્ચા કરાયેલા કારણો માટે પણ, અમે એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છીએ કે ઉચ્ચ અદાલત એ ચુકાદામાં યોગ્ય હતી કે પુનરાવર્તન માટેની અરજીને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૩૯ હેઠળ ધ્યાનમાં લઈ શકાય.

પુનરાવર્તનની આવી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશમાં દખલ કરવાનું પણ અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી.

તે મુજબ અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.